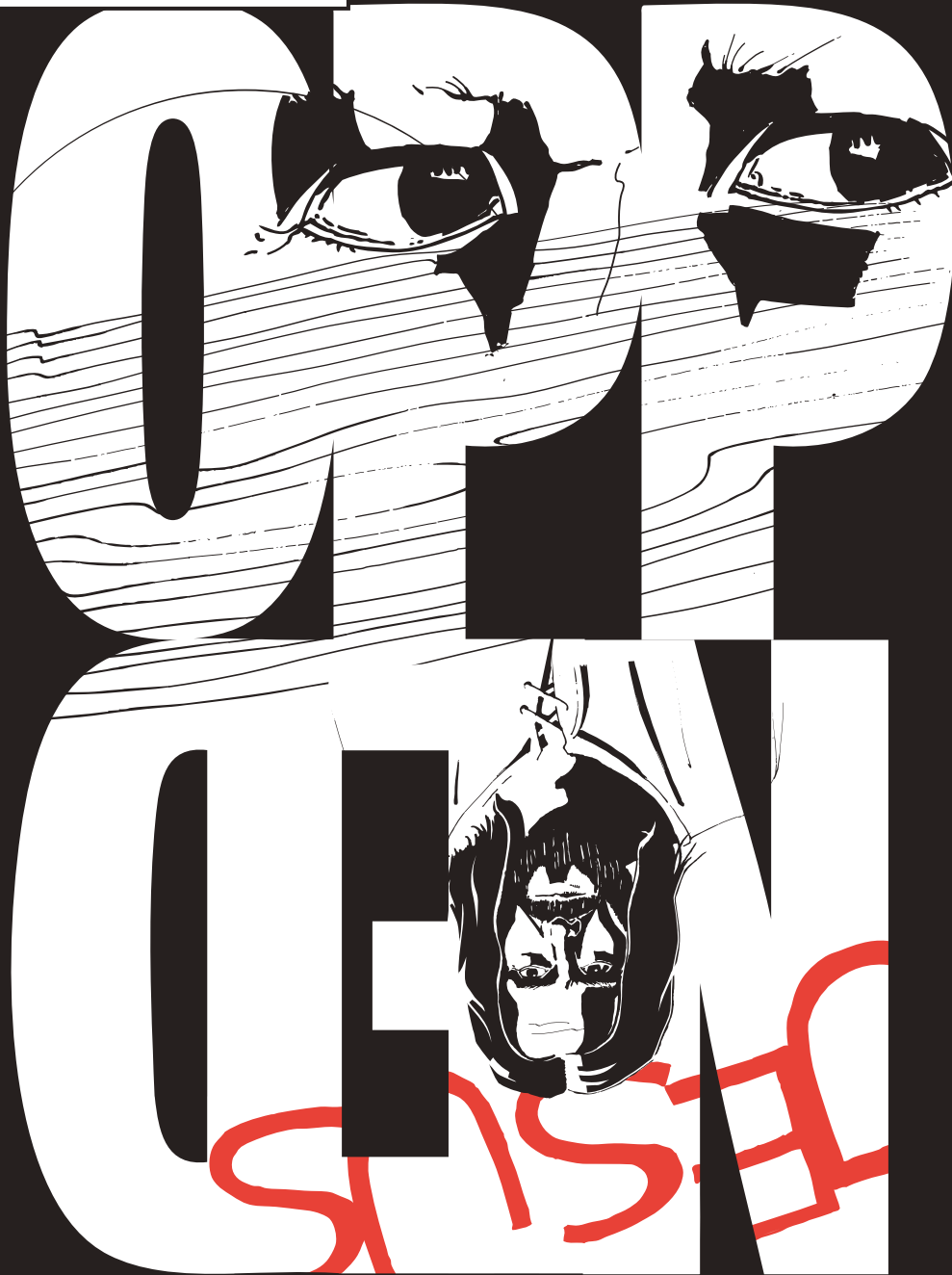

SINDRE SKEIE
GEIR ENDRE KRISTOFFERSEN
JOAKIM STEGEN TISCHENDORF

Verbum

Innhold

Bruksanvisning		s. 4
Første samling		
<i>Lukas 18,9–14</i>	Fariseeren og tolleren	s. 10
Andre samling		
<i>Lukas 15,11–32</i>	Sønnen som kom hjem	s. 18
Tredje samling		
<i>Lukas 14,15–24</i>	Det store gjestebudet	s. 24
Fjerde samling		
<i>Matteus 20,1–16</i>	Arbeiderne i vingården	s. 31
Femte samling		
<i>Lukas 10,25–36</i>	Den barmhjertige samaritanen	s. 39
Sjette samling		
<i>Lukas 15,8–10</i>	Sølvmynten som ble funnet igjen	s. 46
Sjuende samling		
<i>Matteus 25,31–46</i>	Dommen	s. 54
Åttende samling		
<i>Johannes 10,11–16</i>	Den gode gjeteren	s. 62

Bruksanvisning

Mange kan si mye klokt om det å være kristen.

Men likevel må hver enkelt finne sin egen vei inn i troen, og hver og en må leve den ut på sin egen måte.

Opp ned er et studieopplegg om åtte lignelser Jesus fortalte, åtte bilder av en annen verden, som en starthjelp til ungdommer som prøver å finne ut hva det er å være kristen.

Til hver av de åtte lignelsene er det et opplegg for en gruppesamling. Her er det ingen oppgaver hvor svaret er gitt på forhånd, men forhåpentlig er det mange gode utgangspunkt både for å tenke selv og for å snakke med de andre i gruppen.

God vandring!

Dere trenger:

- En del deltakere, som deles inn i grupper på omtrent seks til åtte personer
- En hovedleder
- En gruppeleder til hver gruppe. Hvis det bare er én gruppe, kan hovedleder også være gruppeleder for den ene gruppen
- Et eksemplar av dette heftet til hver av deltakerne
- At alle deltakerne har med seg en bibel eller et nytestamente og en blyant til hver samling
- At gruppeleder har med seg et kubbelys, noen fyrstikker og noen notatark til hver samling

Felles avslutning

Dagens lignelse

Fadervår

Vår Far i himmelen!

La navnet ditt helliges.

La riket ditt komme.

La viljen din skje på jorden slik som i himmelen.

Gi oss i dag vårt daglige brød,

og tilgi oss vår skyld,

slik også vi tilgir våre skyldnere.

Og la oss ikke komme i fristelse,

men frels oss fra det onde.

For riket er ditt, og makten og æren i evighet.

Amen.

Velsignelsen

Velsign oss, Gud Fader.

Velsign oss, Guds Sønn.

Velsign oss, Guds Hellige Ånd.

Bruksanvisning for deg som skal være med

Hei – og gratulerer med at du har valgt å utforske en rik og annerledes verden!

Dette opplegget består av åtte samlinger. I hver samling skal du, sammen med andre, gå inn i en av lignelsene som Jesus fortalte, og finne fram til hva du synes er verdifullt i den.

Hvis du lurer på hva en lignelse er, så er det enkle svaret at en lignelse er en fortelling. Jesus begynte ofte lignelsene sine med å si at «himmelriket kan sammenlignes med ...» – og så kom det en fortelling. De som hørte, fikk dermed noe mer enn en god historie, de fikk også vite noe om hva himmelriket er.

Dette opplegget er laget slik at det skal kunne brukes på mange ulike steder. Noen steder vil det være mange som deltar, andre steder er det færre. Noen steder kommer deltakerne til å være inndelt i flere grupper, mens andre steder er det bare én gruppe. Uansett består de åtte samlingene av tre deler:

1. Felles måltid
2. Gruppesamling
3. Felles avslutning

Hver gruppesamling har to mål: å bli kjent med dagens lignelse og å ha en god samtale hvor alle får bidra. Alle oppgavene og aktivitetene under samlingene er der for å gjøre det lettere å nå disse to målene. Å ha en god samtale er viktigere enn å gjøre alle oppgavene, så man kan gjerne droppe noen oppgaver hvis det oppstår en samtale gruppen opplever som viktig.

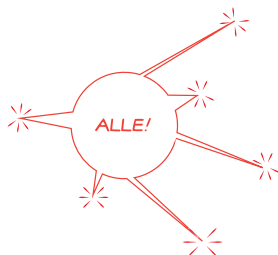
Underveis i heftet vil du se noen symboler:

Dette symbolet betyr at du skal ta med deg heftet og en blyant og finne et sted for deg selv, hvor de andre i gruppen ikke ser hva du skriver.

Dette betyr at dere skal gå sammen i grupper på to eller tre.

Dette symbolet betyr at hele gruppen skal gjøre noe sammen.

Og hvis du ser dette symbolet, er det på tide å ta fram Bibelen.

Hver samling inneholder ulike oppgavetyper. Her kan du prøve deg på en av dem:

Svar på spørsmålet ved å sette et kryss på hver skala

-----	-----
Veldig høytidelig	Lett og ledig
-----	-----
At alle er redde for å si noe dumt	At det er greit å si noe dumt
-----	-----
Alvorlig hele tiden	Tøysete hele tiden
-----	-----
At det alltid er de samme som sier noe	At alle snakker like mye

I dette opplegget finnes det ingen gale eller rette svar. Gruppen skal være et sted hvor du kan dele personlige tanker og opplevelser, men ikke gjør det før du kjenner deg trygg på de andre. Tenk også på at det kanskje kan være ting du har mest lyst til å holde for deg selv. Ingen skal kjenne seg presset til å utlevere noe om seg selv. Vær åpen, men ikke nødvendigvis utleverende.

Lykke til!

Og forresten: Husk å ta med deg bibel og blyant til hver samling!

Bruksanvisning for deg som skal være gruppeleder

Aller først: Så bra at du vil være leder! I de neste avsnittene står det viktigste du trenger å vite om dette opplegget.

Først og fremst er din oppgave å se til at alle har det godt i gruppen. Ideelt sett skal hver enkelt komme til orde i løpet av en samling. Ofte vil det likevel være slik at noen snakker mer enn andre, og det er kanskje greit. Noen liker best å lytte.

Ikke still strenge krav til din egen kunnskap om Bibelen og kristen tro. Du skal utforske lignelsene og temaene sammen med de andre. Derfor er det ikke din oppgave å ha alle svarene. Du skal heller hjelpe deltakerne i gruppen til å bli kjent med lignelsen og til å snakke sammen.

Likevel er det viktig at du ser gjennom opplegget for hver samling på forhånd, slik at du vet hva som skal skje og hva du trenger å forberede. Tenk gjennom hvilke punkter i samlingen du i hvert fall vil ha med, og hvilke som går an å sløyfe hvis det kommer i gang en god samtale.

Merk at hver studiesamling slutter med en liten tekst, som det er din oppgave å lese høyt. Den bør du ha øvd på i forkant. Pass også på at du har lystenning og gruppeavslutning omtrent fem minutter før alle gruppene skal møtes til felles avslutning.

Til lystenningen trenger du et kubbelys og noen fyrstikker. Det kan du spørre hovedlederen om.

Til første og siste samling må du være klar til å spille sangen «Kyrie» med Bjørn Eidsvåg. Da trenger du et lydanlegg, stort eller lite. Sangen finner du blant annet på YouTube eller Spotify.

En del steder skal gruppedeltakerne jobbe med oppgaver hver for seg, og deretter fortelle hele gruppen hva de er kommet fram til. Hvis det blir vanskelig å gå rett fra å arbeide enkeltvis til å dele med hele gruppen, kan du godt la deltakerne snakke sammen i grupper på to eller tre først, og så eventuelt la dem dele med resten av gruppen hva de har snakket om.

Lykke til!

Bruksanvisning for deg som skal være hovedleder

Det er flott at du har tatt på deg denne viktige oppgaven! Din rolle er først og fremst å sørge for gode rammer omkring samlingene, og å følge opp gruppelederne.

Hvis dere er mange nok til å dele inn deltakerne i flere grupper, har du hovedansvaret for å finne ut hvordan inndelingen skal være. Tenk over om det kan være en god idé å ha rene jente- og guttegrupper. Kan det føre til en åpnere samtale hvis jenter og gutter får være hver for seg? Du kan også gjerne være leder for en av gruppene selv.

Du bør ha et møte med alle gruppelederne før oppstart. Da kan dere for eksempel prøve å gå gjennom opplegget for den første samlingen. Etter siste samling bør dere også møtes til en sluttevaluering, hvor alle får fortelle hvordan det har vært å være gruppeleder. Vær også tilgjengelig for gruppelederne i etterkant av hver samling, og spør hver enkelt om hvordan det har gått.

I det følgende får du vite mer om hvordan det praktiske kan legges opp.

Studieopplegget består av åtte samlinger. Hver samling er lagt opp slik:

1. Felles måltid

- Velkomst ved hovedleder
- Måltid (f.eks. enkel kveldsmat med brød og godt pålegg).

Ca. 45 minutter

2. Gruppesamling

- Alle har med seg studiehefte, bibel og blyant inn i gruppene.

Ca. 45 minutter

3. Felles avslutning

- Alle møtes på et egnet sted. Når alle er kommet tilbake fra gruppesamlingene, kan de f.eks. stå eller sitte i en ring eller på en annen måte som skaper ro. Så leser du dagens lignelse, før alle ber Fadervår og sier velsignelsen sammen (se under bruksanvisningen på side 4).

Ca. 5 minutter

Du som er hovedleder, har ansvar for å lede første og siste del. Det vil si at du må ha planlagt hvordan maten skal komme på bordet, hvordan bordene skal settes opp, hvem som skal dekke på, hvem som skal rydde etterpå og så videre. Om du klarer å delegere disse oppgavene til andre, f.eks. at de går på omgang mellom deltakerne, eller om du kan få hjelp av andre, vil det være en fordel. Måltidet arrangerer dere slik dere ønsker. Poenget med å innlede med et måltid er å skape et fellesskap som består av mer enn å studere og løse oppgaver.

Det er du som ønsker velkommen og innleder måltidet. Du sier også fra når gruppesamlingen skal begynne.

Sørg for at alle gruppelederne har et kubbelys og noe å tenne det med.

Gi gruppelederne et tidspunkt for når de skal være tilbake igjen til felles avslutning. Under avslutningen leser du som nevnt først dagens lignelse. Deretter leder du alle i Fadervår og velsignelsen. Dette er det fint om du kan utenat. Hvis ikke finner du tekstene under bruksanvisningen på side 4.

Har du også mulighet til å sende en tekstmelding til alle deltakerne i forkant av hver samling? Eller kan du opprette en gruppe på Facebook, hvor det legges ut påminnelser? Slike ting øker sannsynligheten for at alle kommer hver gang.

Etter hver samling bør du spørre gruppelederne hvordan det har gått, og høre om det er noe de trenger.

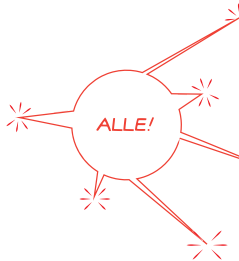
Vær forberedt på at noen av deltakerne kan komme til deg med spørsmål som du kanskje ikke føler deg i stand til å svare på, eller henvendelser som du ikke vet hvordan du skal respondere på. Da kan du eventuelt si at du trenger litt tid for å tenke gjennom det de spør om, og komme tilbake til dem senere. Pass i så fall på at du ikke glemmer det, men faktisk følger det opp. Du kan også snakke med noen av de ansatte i menigheten, for eksempel prest, diakon eller kateket, om hvordan slike ting kan håndteres på en best mulig måte.

Lykke til som hovedleder!

FØRSTE SAMLING

Spørsmålsrunde.

Innledning / bli kjent

Først svarer en og en deltaker på spørsmål a), deretter svarer hver enkelt på spørsmål b), og så videre.

Fortell de andre

- a) hva du heter og litt om hvem du er
- b) noe du liker å drive med (f.eks. friidrett, spille data, observere mennesker)
- c) noe du har lyst til å gjøre en gang (f.eks. hoppe i strikk, jobbe som advokat)
- d) hvordan du håper at tonen i denne gruppen vil være (f.eks. høytidelig, humoristisk, engasjerende)
- e) en ting du tror om Jesus (f.eks. at han gikk på vannet, at han hadde skjegg, at han sto opp fra de døde eller noe annet)

Gå sammen i grupper på to eller tre.

Hva kjennetegner en kristen?

Skriv tre stikkord som dere mener beskriver hva det er å være kristen.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

Del med hverandre.

Presentasjon

Les for hverandre hvilke ord dere har funnet fram til. Fortell gjerne hvorfor dere valgte akkurat disse stikkordene.

Alle finner fram Bibelen og slår opp dagens bibeltekst.

Grupeleder leser høyt hvilke personer og steder dere kommer til å møte i teksten.

Grupeleder leser bibelteksten høyt.

Velg hva personene i lignelsen skal hete.

Gå i grupper på to eller tre.

Dagens bibeltekst: Lukas 18,9–14 Lignelsen om fariseeren og tolleren

HOVEDPERSONER

En fariseer
En toller

ANDRE PERSONER

Jesus
Noen som ser ned på andre

STEDER

Et sted på veien mot Jerusalem
Tempelet

LIGNELSEN OM: FARISEEREN OG TOLLEREN

Velg navn

Her er fariseeren og tolleren. Bli enige om hva dere vil kalle dem, f.eks. «tolleren Jens» og «fariseeren Olav», og skriv inn navnene.

Fariseeren

Tolleren

Gjøre og ikke gjøre

Fariseeren mente tydeligvis at det var viktig for et menneske å ikke gjøre dette:

- snyte
- gjøre urett
- bryte ekteskapet

LIGNELSEN OM:
**FARISEEREN
OG TOLLEREN**

HØR HER, DERE!
TO MENN GIKK TIL
TEMPELET FOR Å BE.

DEN ENE VAR FARISEER,
DEN ANDRE VAR TOLLER.

GUD, TAKK FOR AT JEG
ALDRI GJØR NOE GALT

OG FOR AT JEG IKKE ER SOM
DEN TOLLEREN DER!

GUD, VÆR MEG SYNDER
NÅDIG!

TOLLEREN GIKK HJEM
RETTFERDIG FOR GUD,
MEN IKKE DEN ANDRE.

SETT DEG SELV HØYT, OG DU
SKAL SETTES LAVT.
SETT DEG SELV LAVT, OG DU
SKAL SETTES HØYT.

ORDLISTE

Fariseer:

Fariseerne var en religiøs gruppe innenfor det jødiske folket. De la vekt på å føre et hellig liv gjennom å holde lovene i Moseloven. Flere steder i Det nye testamentet bruker Jesus skarpe ord om enkelte fariseere. Kirken har gjennom historien omtalt fariseerne på negative måter. I vår tid er dette i forandring. Blant annet er det blitt mer tydelig at Jesus hadde lært mye av fariseere. Dessuten har man fått øynene opp for at også Det nye testamentet skildrer mange ulike fariseere. Selv om noen var tydelige motstandere av Jesus, var det også flere som så på ham som en ekte profet.

Toller:

Uttrykket «tollere og syndere» dukker ofte opp i Det nye testamentet. Når en jøde arbeidet som toller, ble han gjerne sett på med mistenksomhet av andre jøder, fordi tollerne krevde inn skatt på vegne av den romerske okkupasjonsmakten.

Derimot var det viktig å gjøre disse tingene:

- faste to ganger i uken
- gi bort en tiendedel av inntekten

Lag en liste med tre ting et menneske ikke bør gjøre (f.eks. stjele fra andre, spise ting man finner på bakken).

Et menneske bør ikke:

a) _____

b) _____

c) _____

Lag så en liste med tre ting dere synes et menneske bør gjøre (f.eks. være ærlig, følge sine drømmer, pusse tennene minst en gang om dagen).

Et menneske bør:

d) _____

e) _____

f) _____

Når listene er ferdige, kan dere fylle inn de samme tingene i fortellingen nedenfor. Fyll også inn de navnene dere har gitt fariseeren og tolleren.

«To menn gikk opp til tempelet for å be. Den ene var fariseeren _____, og den andre var tolleren _____. Fariseeren stilte seg opp for seg selv og ba slik: 'Gud, jeg takker deg for at jeg ikke er som andre mennesker, de som

_____, _____ og _____,
[a] [b] [c]

eller som den tolleren der. Jeg _____, _____
[d] [e]

og _____.
[f]

OBS!

Å slå seg for brystet, som tollerren gjør, er å uttrykke sorg eller anger, mens å slå seg på brystet, som f.eks. Tarzan gjør, er å vise hvor tøff man er.

Tollerren _____ sto langt unna og ville ikke engang løfte blikket mot himmelen, men slo seg for brystet og sa: 'Gud, vær meg synder nådig!'

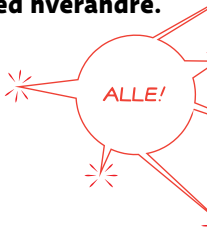
Si noe til fariseeren!

Tenk deg følgende:

En kveld du er ute og går en tur, hører du plutselig stemmen til en mann som du vet er en aktiv kirkegjenger. Han går noen meter bak deg og snakker i telefonen, og du hører ham si en rekke stygge ting om en dame som også er mye i kirken. Da kan du bare ikke dy deg. Du snur deg og sier:

Del med hverandre.

Snakk sammen.

Presentasjon

Alle gruppene leser sin versjon av fortellingen om fariseeren og tollerren.

Alle gruppene leser hva de vil si til personen som baksnakket.

Snakk sammen om dagens lignelse

- Hvem snakker mest sant om seg selv? Tollerren eller fariseeren? Hvorfor?
- Hva vil det si å snakke sant om seg selv?
- Tror du at folk flest snakker sant om seg selv?
- Overfor hvem viser du mest av sannheten om deg selv?

Svar på spørsmålene ved å sette et kryss på skalaen.

På en skala

Tollerren gjør mye galt, men ber om tilgivelse. Fariseeren gjør det meste riktig, men er arrogant og selvgod. Hvem ville du ha reist på ferie med?

|-----|
 tollerren fariseeren

Tror du fariseeren var god til å lytte?

|-----|
nei *ja*

Tror du tolleren hadde mye humor?

|-----|
nei *ja*

Tenk deg at tolleren har tjent mange millioner kroner på svindel. Synes du i så fall at han slipper billig unna når Gud bare tilgir ham?

|-----|
ja, han bør betale tilbake *nei, han har jo bedt*
alt før han blir tilgitt *Gud om tilgivelse*

Mener du at fariseeren snakket sant om seg selv?

|-----|
nei *ja*

Tenk deg at fariseeren har bidratt med mange millioner kroner til fattige barn. Synes du i så fall at Jesus er for streng med ham?

|-----|
ja, Jesus bør ta hensyn til alt han har gitt *nei, han er så selvgod at*
han ikke fortjener annet

Tror du tolleren var glad i andre mennesker?

|-----|
nei *ja*

Tror du fariseeren var glad i andre mennesker?

|-----|
nei *ja*

Mener du at fariseeren snakket sant om tolleren?

|-----|
nei *ja*

Sammenlign svarene.

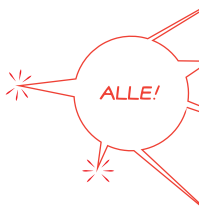

Snakk sammen

Gå gjennom spørsmålene i oppgaven ovenfor. Snakk sammen om hva dere har svart, og hvorfor dere har svart slik.

Svar på minst ett av spørsmålene.

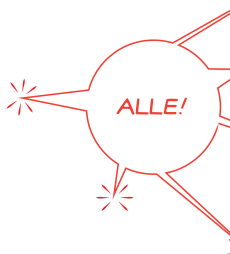
Gå i grupper på to eller tre.

Hvis dere har tid ...

Gruppeleder har ansvar for gruppeavslutningen.

Faste spørsmål

En lignelse er en fortelling som kan handle om flere ting. I denne fortellingen handler det om to mennesker i et tempel. Fortellingen kan likevel også handle om noe mer enn bare disse to mennene. Hva sier Jesus i denne fortellingen ...

... om hvordan mennesker burde være?

... om hvordan mennesker er?

... om hvordan Gud er?

... om hvordan himmelriket er?

Filmtittel

Filmtitler består ofte av en hovedtittel og en undertittel. Lag en slik filmtittel med undertittel til denne fortellingen, f.eks. slik:

Du lyver! – en fortelling om å bli avslørt
eller kanskje slik:

Jeg angrer – en historie om å tilgi

Velg en av filmtitlene

Hver gruppe leser sitt forslag til filmtittel.

Gruppen blir enig om en av filmtitlene. Alle skriver den inn som tittel på denne første samlingen, øverst på side 10.

Les mer i Bibelen

Hvis dere har litt tid igjen, kan dere slå opp ett eller flere av disse stedene i Bibelen. La noen lese bibeltekstene høyt. Snakk sammen om hva som er likhetene mellom disse bibeltekstene og dagens lignelse.

– Lukas 23,32–43

– Johannes' første brev 1,9

– Ordspråkene 28,13

Lystenning og avslutning i gruppen

Gruppeleder leser hva lyset står for i dag. Lyset får en ny betydning hver gang.

I dag er lyset en stille bønn.

Når jeg tenner lyset, kan du tenke på at du er elsket av Gud, akkurat slik du er.

JESUS

TENKE SELV

SNAKKE

KRISTEN

LYTTTE

GRUPPER

LESE

DISKUTERE

JESUS FORTALTE OFTE HISTORIER SOM OVERRASKET FOLK. OPP NED ER ET SAMTALEOPPLEGG PÅ ÅTTE SAMLINGER BASERT PÅ LIGNELSER SOM JESUS FORTALTE. OPPLEGGET KAN BRUKES MED MANGE ELLER FÅ DELTAKERE OG UAVHENGIG AV HVOR MYE FORHÅNDSKUNNSKAP DEN ENKELTE HAR. SNAKK SAMMEN I GRUPPEN, TENK PÅ EGEN HÅND, LØS OPPGAVENE. SVARET BESTEMMER DU.

LE

UNG

EN ANNERLEDES
VERDEN

HJELPE

LIGNELSER

ARBEIDSBOK

UTFORSKE

VERDIFULL

B

Bokmål

ISBN 978-82-543-1262-9

9 788254 312629 >

 Verbum